

Autorytaryzm a brzytwa Ockhama

Piotr Radkiewicz

Autorytaryzm a brzytwa Ockhama

Wydawnictwo Naukowe Scholar
Warszawa 2012

Monografia Polskiego Stowarzyszenia Psychologii Społecznej

POLSKIE STOWARZYSZENIE PSYCHOLOGII SPOŁECZNEJ

Recenzenci: prof. dr hab. Maria Lewicka
prof. dr hab. Krystyna Skarżyńska

Projekt okładki: Marta Kurczewska

Redakcja: Sebastian Szymański

Korekta: Anna Kaniewska

Copyright © by Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2012

ISBN 978-83-7383-586-3

Wydanie książki zostało dofinansowane z grantu naukowego Ministerstwa Nauki
i Szkolnictwa Wyższego nr N N106 177038

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Krakowskie Przedmieście 62, 00-322 Warszawa
tel./fax 22 826 59 21, 22 828 95 63, 22 828 93 91
dział handlowy: jak wyżej, w. 105, 108
e-mail: info@scholar.com.pl
www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: WN Scholar (*Jerzy Łazarski*)

Druk i oprawa: Drukarnia POZKAL, Inowrocław

Spis treści

Wprowadzenie	9
---------------------------	---

Część I **Teoria autorytaryzmu**

Rozdział 1. Osobowość autorytarna: geneza teorii, model teoretyczny i krytyka	18
1.1. Pionierskie idee ojców założycieli	18
Autorytarna kultura a totalitaryzm (teoria Wilhelma Reicha)	18
Charakter autorytarny (teoria Ericha Fromma)	20
Struktura charakteru autorytarnego (koncepcja Abrahama Masłowa)	21
1.2. Teoria osobowości autorytarnej (Theodor W. Adorno, Else Frenkel-Brunswick, Daniel J. Levinson, Nevitt Sanford)	23
Krytyka	26
Trafność teorii	30
Uwagi końcowe	32
1.3. Alternatywne konceptualizacje i inne metody pomiaru osobowości autorytarnej	32
Miętkość <i>versus</i> twardość umysłowa (teoria Hansa Jürgena Eysencka)	32
Dogmatyzm (teoria Milтона Rokeacha)	35
Konserwatyzm (koncepcja Glenna Wilsona)	38
Autorytaryzm i buntowniczość (badania Melvina L. Kohna)	40
Dyrektywność (koncepcja Johna J. Raya)	41
1.4. Podsumowanie	42
Rozdział 2. Współczesne teorie i badania. Autorytaryzm jako dyspozycja osobowości, wymiar ideologii i zjawisko wewnątrzgrupowe	45
2.1. Koncepcja prawicowego autorytaryzmu Roberta Altemeyera	45
Krytyka skali F	45
Autorytaryzm prawicowy: definicja konstruktów	48
Czy istnieje lewicowy autorytaryzm?	50

Poznawcze deficyty osób autorytarnych	51
Autorytaryzm a polityka	53
Geneza prawicowego autorytaryzmu	53
Porównanie teorii osobowości autorytarnej i koncepcji prawicowego autorytaryzmu	54
2.2. Teoria dominacji społecznej Jima Sidaniusa i Felicii Pratto	55
Model dominacji społecznej i jego weryfikacja	56
Orientacja na dominację społeczną i mity legitymizujące nierówności	58
Orientacja na dominację społeczną a prawicowy autorytaryzm	60
2.3. Model autorytaryzmu grupowego Johna Duckitta	63
2.4. Model podwójnego procesu Johna Duckitta	66
2.5. Procesualny model autorytaryzmu grupowego Josta Stellmachera i Thomasa Petzela	72
2.6. Teoria autorytaryzmu dzisiaj. Krytyczna analiza i próba integracji	76
Cel empirycznej części opracowania	84

Część II

Badania nad modelem mentalności autorytarnej

Metoda	95
------------------	----

Rozdział 3. Kowariancja składowych modelu mentalności autorytarnej i jej źródła	104
3.1. Analiza interkorelacji składowych modelu	104
3.2. Składowe modelu mentalności autorytarnej a socjalizacja	108
3.3. Składowe modelu mentalności autorytarnej a wartości osobiste	110
3.4. Składowe modelu mentalności autorytarnej a osobowość	114
3.5. Składowe modelu mentalności autorytarnej a przekonania o świecie społecznym	119
3.6. Psychologiczna realność modelu mentalności autorytarnej – podsumowanie	122

Rozdział 4. Relacje przyczynowe w obrębie modelu mentalności autorytarnej	127
4.1. Model autorytaryzmu grupowego Stellmachera i Petzela (model 1 = AG RWA + AG-N)	129
4.2. Test modelu podwójnego procesu (model 2 = KS + RWA + AG-N)	131
4.3. Model własny (model 3 = KS + AG + RWA + AG-N)	134
4.4. Podsumowanie	138

Rozdział 5. Model mentalności autorytarnej a syndrom etnocentryczny	140
5.1. Czy autorytaryzm „prawicowy” i „narodowy” implikują tę samą umysłową reprezentację grupy narodowej?	140
5.2. Ile jest autorytaryzmu w prawicowym autorytaryzmie? Test trzech postulatów.	146
Efekt mediacyjny?	151
5.3. Autorytaryzm grupowy zorientowany na grupę narodową a etnocentryzm: rola ideologii	155
5.4. Model mentalności autorytarnej i etnocentryzm – empiryczny model zależności.	156
5.5. Podsumowanie	159
Rozdział 6. „Czynnik ideologiczny”. Co to takiego?	165
6.1. Czynnik ideologiczny a ideologia prawicowa	168
6.2. Czynnik ideologiczny i nieideologiczny a przekonania na temat demokracji	173
Rozdział 7. Dynamika reakcji autorytarnej	177
7.1. Badanie	180
7.2. Wyniki	182
7.3. Podsumowanie	186
Rozdział 8. Podsumowanie części empirycznej. Najważniejsze wyniki i ich implikacje	188
Zakończenie	208
Załączniki	
Załącznik 1	212
Załącznik 2	216
Załącznik 3	234
Załącznik 4	237
Załącznik 5	243
Załącznik 6	248
Abstract	252
Bibliografia	256
Indeks nazwisk	269